UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs In Primam Digesti Novi

Bartolus

Lvgdvni, M.D.LXVII.

Fluminibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-96158

Visual Library

ctores coguntur ad viam purgandam, tamen expenſis penſionis. Sed ſi gratis habitant, dico idem ſi purgatio eſt talis, que pertineat ad vtilitatem momentaneam: ſed ſi ad perpetuam, ſe
c cus. l. iij. §. j. ff. de impenſ. Quarto nota[c] hic,† ꝙ non licet proij
4 cere morticina in viam: quod facit,† quando reperitur quidam
5 de nocte interfectus[d] ante domũ tuam, vtrum preſumatur in
d terfectus ibi, vt vicinia teneatur, quia non cepit malefactores, ⁊ an ſit preſumptio aliqua cõtra dominum domus: ⁊ hoc facit, ꝙ ſic: quia omnis iſta purgatio pertinet ad eum, qui habet domũ prope. Si aliter conſtaret alium proieciſſe, nõ pertineret ad eũ, dicam in l. ne quis. de incend. ruina naufrag.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Debere purgare. Et quomodo debet fieri iſta purgatio viarum, vide plene in l. ij. C. de immu. nemi. conced. lib. x.
b ¶ Tertio no. Adde Bal. in l. iij. C. de act. ⁊ obli. in l. j. C. de he. vel act. ven. facit quod not. Bal. in l. j. C. de iure emphyt.
c And. Barb. ¶ Quarto not. Quod videtur nimis durũ, ſed poteſt forte dici hoc verum, ſi dominus domus fuiſſet conſuetus committere talia, vel eſſet male vite, ⁊ gl. in l. inciuile. C. de fur. An autem preſumatur occiſus ab inimico, addo ꝙ poterit torqueri, vide Spec. in tit. de preſcrip. §. j.
d ¶ Interfectus. Quod intelligit verum Rom. in l. j. §. hoc reſcriptum. ff. ad Syl. ſi ille conſuetus erat talia facere: arg. l. inciuile C. de fur. vide que dixi in l. fi. j. de queſtio. ⁊ Bal. i l. iij. §. cognoſcit. ff. de offic. prefecti vigil.

LEX IIII.

1 Actio vie reiecte eſt in factum ex hoc edicto.
2 Vicini tenentur pro via deſtructa, quando deſtruens nõ eſt ſolvendo.

SI in agrum. §. Qui viam.

1 Que† ſit actio vie reiecte: dic vt glo. puto tamẽ, quod non ſit actio per ſe, ſed eſt actio in factum ex hoc edi
2 cto vel per legem Aquil.† Quid ſi ille qui deſtruxit viam publicam non eſt ſoluendo: Dic. ꝙ tenentur vicini, vt ff. eod. l. ediles.

De fluminibus. Titulus. xj.

LEX I.

AIt pretor. No. de optione vicinie, ⁊ cõtrate. de quo dixi in l. de minore. §. plurimum de queſt. Item no. quid dicitur flumen.

§. **Ripa.** Not. quid eſt ripa, de quo j. eod. l. penult. ⁊ fin.

1 §. **Si foſſa** Eſt argumentum, ꝙ† foſſa mei molendini ſit publica: eſt enim foſſa manu facta ꝑ quã currit aqua. quod qualiter intelligatur, dixi in repetitione, quã feci de l. quominus. j. eod.

a §. **In publico flumine** [a] No. ꝙ dictio in, de
1 notat† intrinſecitatem qñ deſeruit ablatiuo caſui, de cuius dictionis natura dixi plene in l. Gallus. §. ille caſus. ff. de lib. ⁊ poſthu. Facit ad queſtionem aliquis percuſſus fuit in limine domus. vtrum dicatur percuſſus in domo. Dicam j. de cloac. l. j. §. hoc interdictum.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶ In flumine. An autem villa teneatur, ſi ignoraret malefactorem vide plene de hoc per Lud. in l. j. §. hoc reſcriptum. ff. ad Syllan.

i §. **Non autem** No.† non debere aliquid fieri in flumine publico. per ꝑ noceatur alij, ꝙ facit ad materiam molendinorum. De quo dixi plene in repetitione l. quominus. j. eod.

a §. **Labeo** [a] Tu habes ex hoc §. notabili, quod† ſicut ex inepta actione propoſita, quis ſuccumbit, ita
b ſi proponit[b] exceptionem inepte, ita dicit tex. not. hic. Pro hoc facit qđ not. Spe. de exce. §. viſo quãdo. circa prin. ⁊ l. plane. ff. pet. he. ⁊ no. Cy. de rei ven. l. domum. Dicã plene. j. de exce. l. j.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Labeo. Vide aliquid per Bar. ⁊ Moder. in l. Titie textores. ff. de leg. j. Circa iſtũ §. in quo habes, quod ſicut inepte agens, ita inepte excipiens ſuccumbit. Adde, ꝙ idem eſſet ſi obſcure exciperet, quia perinde eſt ac ſi non exciperet, vt no. Bar. ⁊ doctor. in d. l. Titie. Et dicitur obſcura exceptio, quãdo bene non poteſt intelligi. l. ij. de his que pro non ſcrip. ha. Et ſic facit ſm Bald. in d. l. Titie. contra communem practicam aduocatorum, qui ſubdunt ꝙ omnes alias exceptiones competẽtes obijciunt. Nam dicta clauſula nil videtur operari, ex quo ſpecifice non apparet de qua exceptione ſit ſenſum. Pro quo bene facit l. ſcire oportet. §. ſcire autem. ff. de excuſ. tut. Et ꝙ excipiens non poſſit aliquid declarare vigore dicte clauſule. facit quod no. gl. in c. paſtoralis, de except. tamen poteſt eſſe ſm Bal. quod operatur, vt non videatur ſe reſtrinxiſſe ad exceptiones propoſitas, q2 poterit alias proponere in termino. facit qđ habetur Inſtit. de excu. tu. §. qui autem. ⁊ in l. propter litẽ. §. j. de excu. tut. ⁊ ꝙ not. in l. diuus. ff. de re iud. Et ſm hoc videtur. ꝙ ſi aliquis excipiat contra teſtes, quod corrupti falſum dixerunt, licet tunc videatur ſe reſtringere ad probandum vtrunq; d. l. diuus. tamen hoc erit verum, niſi ſit additum, ꝙ proponit omnes alias exceptiones ſibi competentes. ⁊ vide Imol. in d. l. Titie. ad hoc not. facit l. aut qui aliter. ff. quod vi aut clam. ⁊ ad iſtũ tex. vide Bal. not. in l. j. ad fi. C. vnde vi. ⁊ in l. edita. C. de edẽ. ⁊ in l. j. circa pri. C. de condict. ob tur. cau. Sed nunquid ſicut quis poteſt redire, ad viam aptam in actione. c. examinata. de iudic. ⁊ l. j. ff. ſi mẽſor fal. mod. di. ⁊ l. libellorum. §. ꝙ ſi libelli. de accuſ. ita ſit in exceptione, clem. conſtitutionem. de elect. facit quod nõ. quod intellige verum, cum poſt terminum peremptorium voluerit corrigere, ⁊ ſupplere. Nam etiam accuſans inepte non poſſet. l. accuſatus. de adulte. ſecus eſt credendum, ſi hoc facere vellet intra terminum, ⁊ apte concipere quod inepte deduxit: ar. d. §. quod ſi libelli. Ita dixit Pet. de Anch. in d. clemen. cõſtitutionem. ⁊ Bal. in l. edita. C. de eden. Et quid ſi exceptio eſt inepta. ſed probatio eſt apta. vide Bal. in l. j. de iuriſdict. omnium iudicum.
¶ And. Barb. Et vide quod not. in l. ſcire oportet §. ſcire. ff. de exc. tut. Bar. in l. Titie textores. de leg. j. ⁊ latius in l. j. j. de exc.
¶ Rom. Vide Fely. in rub. extra de excep. ver. ſufficit omne, ⁊ Card. Alex. in proe. Decr. ⁊ Old. conſi. cc.xx. Alex. in l. ſi patroni §. qui fideicom. ff. ad Trebel. ⁊ Barb. in c. Rodulphus. de reſcript. poſt do. Ant. ibi, ⁊ in terminis illius textus dicit eſſe opi. non poſſe conueniri vigore talium literarum, non autem illas non valere, quia ita inepte exciperetur, cum valeant litere, licet non poſſit per literas ciuitatenſis cõueniri. ⁊ ibi dicitur. ⁊ Alex conſ. xliiij. vbi loquitur in exceptione obſcura.
b P. Pau. P. ¶ Si proponit. Vide Fely. in c. paſtoralis. verſi. ſingul. gl. de except. in rub. eo. tit.

LEX. II.

QUominus Iſta lex eſt vna de repet. ideo hic non dico. videatis in repetitione. Vide gl. que incipit, non tamen per viam, ⁊c. ⁊ in fi. glo. Hanc queſtionem tangit glo. in l. ſi quis ex argẽtarijs. §. ſi initium. de edem. ⁊ in l. ſi manifeſte. C. de ſeruit. ⁊ aqua ⁊ ibi per Cyn. ⁊ Bartol.

Sequitur repetitio eiuſdem legis.

1 Aqua de flumine publico nõ nauigabili, licet poſtea intret flumen nauigabile, licite ducitur.
Bononienſes licite ducunt aquam de flumine Rheni, cum poſt intrat Padum.
2 Habens molendinum in flumine infra, quando poſſit alium facientem molendinum ſupra impedire.
3 Habere edificiũ in flumine publico quis licite dicitur, ſi habet ex principis, vel ſenatus reſcripto, vel qñ licite habeat nu. 5.
Reſcriptum tale. an debeat habere clauſulam, non obſtante tali lege, remiſſiue.
4 Item habet licite, ſi lege municipali permittitur. ⁊ condita a ciuitatibus que habent ex priuilegio, preſcriptione, vel conſuetudine merum imperium.
5 Item ſi habuit tanto tempore, ꝙ memorie non extet.
6 Damnum non pati, ⁊ lucrũ non capere, non procedunt a pari.
7 Faciens illicite reſpectu iuris publici poteſt a quolibet primato impediri. ſecus ſi reſpectu priuati quia ille ſolus impedit.
8 Qui facit edificium in flumine infra, per quod aqua reſtagnatur ⁊ impedit meum molẽdinum quod eſt ſuperius, poteſt a me prohiberi.
9 Quo iure agatur contra illum qui edificat ſupra vel infra, ita ꝙ meum molendinum impedit.
10 Si vnus hodie incepit laborare in flumine ⁊ ducere aquã alius cras. primo incipiens poteſt ſecundum prohibere. ſi opas proſequitur, ⁊ aqua non ſit ſufficiens vtriq; ad eum vſum, ad quem ducitur. nu. 12.
11 Opus ceptum quando quis dicatur proſequi.
12 Si duo inceperunt eodem tempore fabricare, vel vnus primo, alter poſt, cum de primo ignoraret, vſus aque communicatur vel forte dirimitur temporibus, ⁊ menſuris prout poteſt.
13 Cautela pro illo qui primo incepit fabricare in flumine publico pro occupando aquam.
14 Faciens molendinum in flumine publico ꝙ non poſſit immittere tigna in ripã vicini, pro faciendo cluſam eo inuito.
15 Riparum proprietas eſt ipſorum, quorum predijs adheret, licet vſus ſit publicus.

Non

16 Nō poſſum in ripa, que eſt cōtra me ab alia parte fluminis, aliquid immitere, licet inter prędium vicini ⁊ ripam ſit via media.
17 Si ripa fluminis, que adheret predio tuo ita eſt naturaliter ordinata ꝙ aquam ad me pellit, ita ꝙ poſſum ducere meū molendinum, ſine cluſa, non poteſt formam dicte ripe mutare.
18 Edificans in flumine publico ſi facit clauſuram que protēdat vltra mediam fluminis, ⁊ contra vicini agri frontem, quando poſſit prohiberi.
19 Conſilium pro domino proprietatis ripe fluminis, iuxta ſuum agrum poſite vt acquirat poſſeſſionem.
Edificatum vel natum in flumine publico, ꝙ ſit eorum qui pro per ripam predia poſſident. nu. 18.
20 Clauſura, que fit in flumine publico, appellatur in iure ſpecus vel ſeptum, ſiue lignea, ſiue lapidea.
Super clauſarum factā in flumine publico, qñ poſſim edificare
21 Vicini ſuperiores vel inferiores quando poſſunt facentē clauſuram in flumine publico impedire.
22 Formula ſeu locus cauus, qui fiat d latus fluminis ad aquam ducendam a nſit publicus vel priuatus, ꝙ ſit priuatus.
Formula appellatur in iure ciuili ⁊ quandoq; etiam in vulgari appellatur vallum.
23 Quis non poteſt aquam molendini alicuius ad ſuum molendinum ducere niſi illa aqua reintret alueum publicum.
24 Formula, per quam aqua ducitur, non poteſt fieri in via publica de iure.
25 Dominus molēdini ſuperioris an licite poſſit tempore ſiccitatis facere recollectam aque, inuito domino molēdini inferioris
26 Ius preoccupationis aque molēdino deſtructo quanto tēpore perdatur, vbi q; ius ducēdi aquam ex flumine nauigabili perdatur ſpatio x. vel xx. annorum. ⁊ vide nu. 26.
27 Ius ducendi aquam, qđ competit per modū cuiuſdam facultatis, puta de flumine nō nauigabili, non perdit per mille annos.
Iuri eundi per viam publicam non preſcribitur.
29 Ius ducendi aquam per fundū vicini perditur ſpatio decem vel vigenti annorum per fundum meum fundo amiſſo.
30 Exiſtens in quaſi poſſeſſione piſcandi ſolus in flumine publico quando poſſit iure preoccupationis alium prohibere.
31 Allegantí iuſtam cauſam quare edificium non reparauit ſubuenitur per reſtitutionem in integrum.
32 Si flumen muta alueum, an quis amittat ius ſuum aquam ducendi, ⁊ etiam ſeruitutem ducendi per fundum vicini.
33 Molendinum, vel edificium, quod ad plures pertinebat ſi impetu aque diſtruatur ⁊ vnus vult reparare alter differt vel non vult, qualiter conſulatur edificanti.
34 Molendina que fiunt in nauicula, vt ea que fiunt in Pado. ꝙ ſint edificantium.

Quominus. Hec lex tria facit. Primo ponit dictū, vſq; ibi, ſi modo. Secundo dictū ſuum limitat, vſq; ibi, ſed ſi. Tertio, ponit ſue limitationis exemplum, vſq; in fi. ¶ Et primo opp. hic dicit. ꝙ aqua poteſt duci, niſi vetet Imperator aut Senatus. Sed contra, nam etiam vici poſſunt vetare authoritate edicti pretoris poſiti ī. tit. j. l. j. in prin. Sol. ſatis videtur vetare Imperator, quando vetare edictū pretoris ſua authoritate. l. j. §. omnia. C. de vet. iure enucl. Preterea iſtud edictum habet locum quando aqua ducitur cum vicinorum iniuria. t. ē. tit. j. l. j. §. j. ⁊ §. ſunt autem qui putant. Iſtud autem etiam eſt de mente expreſſa Imperatores. l. ij. §. merito. ⁊ §. ſi qs a principe. ſ. ne
a quid in lo. pub. ¶ Secundo oppo.[a] hic dicitur, ꝙ aqua nō poteſt duci ſi eſt in vſu publico: ſed omnia flumina, ⁊ ripe ipſorum ſunt in vſu publico, vt Inſtit. de rer. diui. §. flumina. ⁊ §. riparū ⁊ ſ. de rer. di. l. riparum. ergo ex nullo flumine poterit duci. Huius contrarij timore gl. hic intelligit, ꝙ hic reſtringitur per ſequentem literam vt intelligatur de vſu publico nauigandi tantum ⁊ hoc ſentit illa gl. parua que dicit ꝙ quando ſit eundi, ⁊c. Sm hūc intellectum diuiſi literam. Poſſes alio modo legere, ſcʒ ꝙ primo regulā ponat, deinde ponat tres exceptiones. Prima ibi, niſi imperator. Secunda ibi ſi modo non ſit in vſu publico, ſcʒ fiſci vel ciuitatis vel alicuius municipij: puta qʒ illa aqua vtitur ad molendinum vel ad aliud edificium ⁊ tūc non permittitur alij aquam ducere vt hic ⁊ C. de aqueduc. l. j. lib. xj. ⁊ per totum. Non autem intelligas ꝙ hic loquatur de illo vſu publico, qui eſt iuris gentium de quo loquitur d. l. riparum. cum concor. Tertia exceptio eſt ibi ſed ſi hoc eſt quando aqua non eſt in vſu publico dicto modo ſed flumē eſt nauigabile vel ex eo aliud fit.
b ¶ Tertio opp.[b] ad fi. omne flumen aut intrat aliud flumen aut mare quod conſtat eſſe nauigabile vt ſ. eo. l. j. §. non autē omne ⁊ ibi no. ergo ex nullo flumine poterit aqua duci. Sol. in quantū opp. de flumine qđ mare intrat nō obſtat qʒ propter aquarum abundantiā ex vinco flumine nō dicitur recipere incrementum vel diminutionē, ⁊ ſic nō eſt eadē ratio que ī flumine nauigabili.
1 Item in eo flumine, † quod intrat aliud flumen nauigabile, intelligas, ꝙ non liceat aquam ducere; ſi per hoc auertitur a dicto flumine nauigabili, ſed ſi aquam duco, ⁊ nihilominus in flumen nauigabile intrat, iſtud non eſt prohibitum, ſi bene conſideras rationem iſtarum legum, ⁊ ſic Bononienſes ideo legitime ducunt aquam de flumine Rheni, cum poſt intrat Padum, ⁊ ſic debet intelligi, ꝙ eſt ſ. eod. l. j. §. non autem, ⁊ quod ibi not.

His expeditis. ponam⁹ circa iſtam legem aliquas quotidianas q̄ſtiones cir
2 ca molendina, ⁊ alia edificia q̄ in flumine fiunt. ¶ † Primo quere
c ro, ſi habeo molendinum infra, ⁊ alij faciunt molendinum ſupra, ita ꝙ me impediunt, an hoc facere poſſint. Gloſſ. tangit, nec firmat alibi etiam tangit nec firmat, de eden. l. ſi quis ex argentarijs. §. ſi initium, ⁊ etiam tangitur C. de ſeruit. ⁊ aqua. l. ſi manifeſte. ⁊ ibi glo. firmat ſe, ſcilicet ꝙ faciens ſupra molendinum pōt me impedire. Sʒ iſta queſtio fuit antiqua, ⁊ ſabbatina, ⁊ fui per dominū Franc. Accurſum diſputata, ⁊ alios doc. Bononienſes, ⁊ omnes inclinant ad illam ſententiā, vt diſtinguamus. Aut flumen erat priuatum illius, qui primo habuit, ⁊ illius qui ſecūdo fecit, ⁊ tunc ille qui ſecundo facit, poteſt licite facere, ſi hoc principaliter facit, vt ſibi proſit, vt ſ. de dam. inſe. l. fluminū. §. fi. ⁊ l. Proculus. ſecus ſi facit vt alij noceat. l. j. §. denique ſ. de aqua plu. arcē. ⁊ ita debet intelligi gl. d. l. ſi manifeſte. Si vero flumen erat publicum, prout eſt omne flumē ꝙ perpetuo currit, vt ſ. eſt l. j. §. fluminum tūc aut d primus habuit molendinum, licite, aut nō ſi habuit licite: nō pōt ſecundus facere nec auferre ſibi lucrū
3 qđ licite cepit ex publico, l. ij. §. merito. ne qđ in loco pu. Si vero nō habet licite, tūc ſecūdus pt eū impedire, vt d. l. ij. §. idē ate. in pri. ⁊ ita tenet Cy. in d. l. ſi manifeſte. qđ puto verū. ¶ † Secūdo
d quero, qñ primus dicatur habere licite, ⁊ qū non, ⁊ hoc quero in edificio, qđ eſt in flumine publico: Reſpon. habetur licite ſi fiat ex principis reſcripto, vel Senatus, vt ſ. de aqua pluuia arcen. l. qđ principis. ⁊ ī. de aqua quo. ⁊ eſti. l. j. §. pmittitur. Utrū autē in reſcripto habeat neceſſe dicere, non obſtante tali lege: gl. hic tangit ſed tu melius examines ſecundum ea que not. in l. fi. C. ſi
4 cōtrarius vel vtili. publi. per Cy. Itē ſi † permittitur a lege municipali ciuitatis. vt ī. ꝙ vi aut clam. l. iij. §. plane. no. ſ. ne quid in loco pub. l. ij. in prin. Sed hoc intellige verum in ciuitatibus Italie, que ſibi de conſuetudine preſcripſerant merū imperiū, ⁊ ita port⁹, flumē, ⁊ ſimilia. Sʒ de iure cōmuni predicta ſunt principis vt in feu. tit. que ſint reg. c. j. ⁊ ſic nō poſſet a lege municipali permitti. Ad qđ facit, qđ no. in corpore de defen. ciui. §. iuſiurādū. in fi. mag. gl. Itē hʒ licite ſi tanto tēpore habuit cuius nō extat memoria ī cōtrariū, l. hoc iure. §. duct⁹ aque. de aqua quoti.
5 ⁊ eſti. Si vero † nullū iſtorū interuenia t, tūc autē flumē eſt nauigabile ⁊ tūc aut ille qui ducit primo, facit illicite, vt hic, ⁊ ſ. de aqua plu. arcē. l. ſi autem. §. ſi. Aut non eſt nauigabile, ⁊ tūc licite facit authoritate iuriſgētium, quo iure flumina, ⁊ eorum vſus, ⁊ iura ſunt publica vt Inſtitu. de rerum diuiſio. § flumina, ⁊ §. riparum, ⁊ ſupra de rerum diuiſione. l. riparum. Nam lex preſens non permittit ductum aque, ſed ſi declinat in flumen non nauigabile, per iura, ciuilia non eſt prohibitum id, quod eſt de iure gentium licitum dum tamen ille qui duci primo, ducat ſine vicinorum iniuria, alias tenetur interdicto propoſito, vt ī. titulo l. j. in princip. ⁊ §. ſunt autem qui putant, vt ſ. de ſerui. ruſt. predio l. imperatores. in fin. Dices tu nonne ſemper eſt vicinorum iniuria qui non poſſunt facere ſuum edificium: Reſpondeo, non
e patitur iniuriam ſeu damnum, ſed non acquirit lucrum. ⁊ non
6 eſt † per eademque ratio, lucrum capere, ⁊ damnum pati. l. fi. C. de codicillis. ⁊ l. qui autem. in princ. ſ. que in fraud cred. cum ſi.
7 † Item aduerte, quando quis facit illicite reſpectu priuati, ille ſolus poteſt facientem impedire, non alius tertius, quia quantum ad eum illicite facit. l. loci corpus. §. competit ſ. ſi ſer. ven. ſed quando facit illicite reſpectu iuris publici, tunc quilibet priuat⁹ poteſt impedire: ita loquitur l. ij. §. idem ait ſupra ne quid
8 in loco publico. ¶ Tertio quero, † ſi aliquis facit infra edificiū in flumine per quod aqua reſtagnatur, ita quod impedit meum molēdinū, quaſi eſt ſuperius an ſit idem iuris ꝙ ſupra: Dico ſic p l. j. §. qđ autē ait ī. tit. j. ibi vel altior. Pro hoc ſ. de aqua plu. arcen. l. j. §. Neratius. ⁊ §. ſed apud, ⁊ l. ij. §. j. Sed cōtra hoc videt obſtare l. ij. §. de, ſ. de aqua plu. arcen. Sol. ibi edificabat in ſuo, ⁊ ibi no. queſtio noſtra loquitur, quando edificabat in publico. Sed certe, ⁊ ſi edificabat in priuato non poteſt, qñ aqua ante libere currebat, ⁊ ſibi dānū nō dabat, vt ſ. ne quid in loco publi. l. ij. §. idem labeo. alias inci. ſi quis in ſuo. vt ibi. no. Solu. ſecundam illam gl. debet intelligi hec queſtio. ¶ Quarto quero, quo iure agam contra illum, qui edificat ſupra vel infra, itaq; meum molendinū impedit: Reſpon. aut ego habeo molendinum cum iſto curſu aque tāto tempore ꝙ trāſiuerit prior eſtas, intelligen

do priorem eſtatem, ſm quod dicitur ī.ti.j.l.j.§.eſtas.⁊ tūc poſ
ſum intētare contra eū interdictum, ne quid in flu.pub.poſitum
ī.ti.j.in prin. Nam aduerſarius facit ꝙ aliter aqua fluat ꝗ͂ prio
ri eſtate fluxerit: ergo, ⁊c. Aut non habui molendinū tanto tem
pore, ⁊ tūc poſſum agere iſto interdicto, vtili, vt in caſu l.j.§.non
autem.s̄.eo. Et ita intelligit Roſ. in libelis ſuis ſuper hoc ti.li
cet nō alleget bonas leges. Et iſtud eſt valde vtile ſcire propter
diuerſitatem concludendi in libello, que colligitur ex iſtis legi.
Item poſſet agi negatoria generali: ius tibi non eſſe ita edifica
re, vt.s̄.de aqua plu.ar.l.j.§.itē ſciēdū. Dices tu, quomomodo
hoc cū negatoria detur ſoli, dño, vt s̄.ſi ſer.vē.l.ij.§.j.ſ; iſte non
eſt dñs loci, in quo edificatur: quia in flumine publico edifica
tur. Reſpon. eſt dñs ſui molendini, cui nocetur propter opus fa
ctum in flumine publico, ⁊ ſic nomine ſeu rei agit, arg. de aqua
plu.ar.l.j. Item ſi eſſet factū cōtemptu noui ope.nūc. poſſet agi
interdicto de ope.no.nūc. Item interdicto, quod vi aut clam, ſi
eſſet factum vi aut clam, vt ī.quod vi aut clam.l.vim facit.§.j.
10 ¶†Quinto quero iuxta premiſſa, vos videtis ꝙ melior eſt cō
ditio eius, qui preoccupauit. Pone ergo, q vnus incepit la
borare hodie ī flumine, alius incepit die ſequenti, quis iſtorum
preferatur: Queſtio iſta in hoc recidit, an aqua dicatur occupata
ſolo verbo, vel incipiendo opus, an requiratur ꝙ aqua ducatur,
vel requiratur ꝙ edificiū, ad quod ducitur aqua, ſit perfectum. ⁊
videt ꝙ ille qui primo incipit, ⁊ verba occupationis primo p
fert. preferatur. nam ceptū habetur pro completo.l.⁊ ſi nō ſunt
§.infecti autem.s̄.de aur.⁊ ar.leg.cū ſi.ibi not. Preterea, cū tra
ctatur de iure querendo, ille profertur qui ad lit.conteſt.perue
nit prius, ⁊ ſic qui prius ad initium peruenit, vt ī.de ver.obli.l.ſi
Titius.de proc.l. pluribus s̄.de leg.j.l.ſi pluribus.⁊ ibi p By.
ergo ille erit potior, qui primo īcepit. Ad idem l.qui prior.s̄.de
iudic. Pro hoc qđ dicitur de theſauro, ꝙ queritur ei, qui primo
vidit non tñ prius occupauit, vt not.s̄.de acq.rer.do.l.nūꝗ.§.
theſaurus.⁊ Inſtit.de re di.§.item lapili.licet hec gl.reprehen
datur, vt not.per Cy.C.de acq.poſ.l.licet. Ecōtra videtur, ꝙ ille
preferatur qui primo aquam duxit, vel edificiū perfecit, q cum
agitur de iure queſito preferēdo, ille primo prefert qui primo ad
ſentētiam peruenit, vt not.s̄.de nox.l.ſi quis a multis.de re iud.
l.inter eos.⁊ not.per Dy.in l.ſi pluribus.s̄.de leg.j. Conſtat au
tem, ꝙ ſentētia eſt finis litigij, vt s̄.de re iu.l.j.hic ergo preferet
debet qui prius aquā duxit, ⁊ ad finem operis peruenit. hic em̄
tractatur de iure queſito preferēdo. Nā cuilibet de populo eſt
ius queſitum aque ducende de flumine publico authoritate hu
ius legis. tractatur ergo, quis in hoc iure queſito preferat. Pre
terea, in his in quibus per occupationem aliquod ius acquiri
mus, ante perfectam occupationem nullum ius habemus: quia
ante multa accidere poſſunt ne occupemus.l.naturalem §.j ⁊ l.
in laqueum.s̄.de ac.rer.do.⁊ l.iij.§.Neratiꝰ.s̄.de acq.poſ.ita ⁊
hic, non acquirit nobis ius in aqua niſi poſtꝗ eſt dubia, ⁊ poſtꝗ
eſt perfectum edificiū. Perfeciſſe autem videtur qñ quis pōt
vti edificio, vt ī.de ver.ſig.l.edificia.§.perfeciſſe. Ante em̄ mul
ta accidere poſſunt, vt edificium nō perficiatur: ⁊ ſic qui aquam
auferret, nullum damnum daret. Solu.dico ꝙ natura eorū, que
per occupationem acquiruntur, non cadit in noſtra queſt. Nam
illud habet locū in illis, que communia ſunt, ⁊ in nullius bonis:
non autē habet locū in his que publica ſunt vt no.Inſti.de rer.
di.§.litorum, ſed flumina ſunt publica, vt Inſti.de rer.di.§.flu
mina. ergo, ⁊c. Hic ergo eſt punctus, qñ duo vtunt loco publico
⁊ per vſum vnius impedit vſus alterius, quis prefertur: Et cō
ſtat, ille qui primo incepit, vincet illū qui ſecūdo incepit, ſi po
tuit preuidere ꝙ per vſum eius impediret vſus illius q primo
īcepit. Et pro hoc tex.⁊ gl.s̄.ne quid in lo.pub.l.ij.§.j.ibi, ⁊ tan
tum iuris, ⁊c.⁊ eſt ſm tertiā lec.ibi, in duobus plauſtris obuiā
tibus.⁊ idem iuris eſt in vſu fluminis publici, ⁊ aqua ipſius, qđ
eſt in vſu vie, ⁊ itineris, vt ī.tit.ij.l.j.§.j.⁊ §.fi. ſm hoc vincet ille
qui incepit primo. Incepiſſe autē intellige, vt ī.de polli.l.j.§.ce
piſſe. Vel ſi velles dicere ꝙ flumina ſūt publica, vſus tñ eorū eſt
communis, vt videt tex.dicere in d.§.flumina.Inſti.de rer.di.li
cet gl.ibi aliter exponat, ⁊ ſm hoc de iure ſcripto requirit perfe
cta occupatio, per iura ſuperius allegata: tñ iſtud ius ſcriptum
eſt de conſuetudine correctū, vt ille dicat preoccupaſſe qui primo
incepit, ⁊ proſequit, ⁊ iſta not.gl.in d.l.naturalē.§.j. ergo ita in
propoſito, vt ille dicat occupaſſe qui incepit laborare, vt aquā
ducat: ſi tñ inceptū opus pſeqnit, ſecus ſi deſiſtat, ſm opi.Treb.
in d.§.j. Item ſi velles dicere illa iura nō eſſe per cōſuetudinem
correcta adhuc verum eſt qđ dixi de iure. Nam iura predicta lo
quuntur in animalibus que in nullius bonis ſunt, ſed in rebus
inanimatis ſufficit ſola inceptio, vnde ſi qui vellet in mari, vel
in litore edificare, ſtatim ſuū fit, cum pilas iactauit, nec requitur
rei perfectio, vt s̄.de aq.re.do.l.orgo §.fi. Preterea, lex dicit s̄.
ne quid i lo.pub.l.ij.§.aduerſus. ꝙ ille eſt tuendus, qui in litore
edificat, vel molē in mari iactat, ⁊ ſic vtit verbo preſentis tēpo
ris, ſc;, edificat. Sufficit ergo ſi in preſenti edificet, ⁊ opus proſe
quatur: non autē requirit, ꝙ opus perfecerit. Quod aūt dixi, ꝙ
11 opus†proſequat, non intelligas Iudaice, ꝙ ſemp eum ita co
tinue oporteat laborare, vt neꝗ comedere, neꝗ dormire poſſit.
Nam actus nature interueniens nō obſtat, vt C.de teſta.l.cū an
tiquitas. Idem dicerem, ſi in aliquibus diebus differet, querēs
magiſtros, ⁊ alia preparamēta: arg. eius qđ not.ī.de vi ⁊ viar.l.
iij.§.cū igitur. ſed ſi poſt opus inceptū ipſe negligeret proſequi
opus crederem eū ius ſuū amittere vt s̄.de dam.infe.l.ſi finita.
12 §.qe.⁊ s̄.de acq.poſ.l.ſi de eo.§.j. Predicta vera † ſi aqua ad eū
vſum, ad quē ducit, nō ſufficit vtriꝗ: nam ſi vtriꝗ ſufficeret, qui
libet poſſet ducere. vt ī.de aq.quot.⁊ eſti.l.Lucio.⁊ no.in l.aquā
C.de ſer.⁊ aqua.⁊ s̄.de aqua plu.ar.l.in cōcedēdo. Ita determi
natū fuit Bononie cū cōe conceſſit primo fratribus predicato
ribus aquā ex vno flumine ducere ad coquēdū fabā, ⁊ poſtea cō
ceſſit fratibus minoribus. Nam cum illa aqua ſufficiēs eſſet ad
vtrumꝗ, diuiſerūt eā mēſuris, ⁊ quilibet ordo ducit eā ad ſuū lo
13 cum. ¶†Sexto quero, quid ſi duo īceperint eodē tpe, vel vnus
primo, alter poſt eū, ⁊ de prima ignoraret. Videt dicēdum, ꝙ ſit
locus gratificatio i, vel dirimat ſorte, vt not.in d.l.j.§.j.ne quid
in lo.pu. Tu dic melius. vſum dicte aque cōicandū inter eos, vel
ſorte dirimendū tēporibus, vel mēſuris, prout pōt.s̄.de ſer.ruſt.
14 pred.l.Imperatores.in pri. Et ideo eſt cautella, q † ille q primo
opus incipit, faciat fieri publicū inſtrm, ⁊ nūciari alteri vicino,
ꝙ ſe ſe occupat, ⁊ occupare intēdit vſum dicte aque ad tale edifi
cium, ⁊ ſic iam fieri feci. Item bānū eſſet, ſi quis cū iudicis autho
ritate opus incipeeet: ho tñ non eſt ſemper ex neceſſitate, vt s̄.
15 de acq.re.do.l.quāuis.qđ dic vtibi. ¶†Septimo quero, ego q
vnlo facere molendinū, vel volo facere in flumine clauſurā, ⁊ ti
gna ⁊ alia edificia volo immittere in ripa vicini, que contra me
eſt, vt per hoc aquā in meā ducā, an poſſim eo inuito. Et videt ꝙ
† ſic†, q riparū vſus eſt publicꝰ, ſicut ipſius fluminis, vt ī.l.proxi
f cum ſi. Contrariū dicoᶠ, nam riparū proprietas ipſorū eſt, quo
rum predijs adheret, vt s̄.de re di.l.riparū.⁊ Inſti.de re.di.§.ri
parū. Vſus aūt riparū eſt publicus, vt dictis leg. contat autem
eum, qui habet vſum, vel etiā vſumfructū, nō poſſe inuito dño in
ipſius predio nouū edificiū facere, v s̄.de vſuf.l.equiſſimū alias
incip.ſi vſufructuatius.§.ſed ſi ediū.⁊ l.vſufructuarius nouū.er
go, ⁊c. Pro hoc s̄.de aq.re do.l.qđ i litore ⁊ l.ſeq. Plus dico, ꝙ
ſi aliquis in ripa mea edificauit, non ſolū per iudicē deſtruet, ſ;
etiā mea propria authoritate deſtruā, ſi ſum in poſſeſſione dicte
ripe vt s̄.ad le.Aquil quēmadmodum.§.j.⁊ ī.qđ vi aut clā.ſi vi
tem.§.ſi ad ianuā.⁊ no.s̄.de ope.no.nū.l.pupillo.§.meminiſſe.
16 circa fi. ¶†Octauo quero, ꝙ ſi ripa q eſt cōtra me ab alia parte
fluminis adheret vie publice, an io ea poſſim edificare nemine
requiſito, vel cuius cōſenſum requirā: Plura pñt allegari. Bre
uiter dicā, ꝙ idē iuris eſt.ſ. ꝙ nō poſſet fieri īuito dño predij, qñ
eſt iuxta viā, cui adheret ripa nec eſt via impedimēto quin adeū
pertineat proprietas ripe vt s̄.de acq.rer.do.l.Martiꝰ.⁊ not.
17 Inſti.de re.di.§.riparū.in gl.ſ; quid ſi in via. ¶†Nono quero
quid ſi ripa fluminis q adheret predio tuo ita ē naturaliter or
dinata ꝙ aquā ad me pellit ⁊ poſſunt ad meū molendinum ipſā
aquā ducere ſine aliqua clauſura tu formam dicte ripe vis mu
tare vt ſic per hoc aqua ad me nō veniat an poſſis: Videt ꝙ ſic,
q tua eſt proprietas ergo in ea potes quicquid vis.l.in reman
datē.C.mand.⁊ l.nemo.ff.C.de Iud.cū ſi. Sed contrariū dico,
nam licet proprietas ſit tua vſus tñ eſt cōis: ⁊ ideo rei ſpeciē cō
mutare ⁊ vſurarū cōditionē deteriorem facere non potes vt s̄.de
vſu ⁊ hab.l.pe.⁊ fi. Ad qđ facit qđ no.de re.di.l.riparū.⁊ Inſt.eo.
18 §.riparū. ¶†Decimo quero quid ſi edifico in flumine publico
faciēdo clauſuram per directū vel per indirectū aliquid pono
ita tñ ꝙ id, qđ pono partē mediā fluminis tranſcendit, contra
vicini agri fronē protendit: nō tñ eius ripā attingit an potero
ſic facere cōtradicente vicino. Videt ꝙ ſic q ī flumine publico
facio ⁊ mea eſt vtilitas ⁊ vicino nō eſt incōmodū, vt ī.ti.j.l.j.§.
ſunt aūt qui putant.⁊ pro hoc s̄.de dam.infe.l.fluminū.in prin.
Ad huius q.veritatē premitto ꝙ ſicut inſula que in flumine an
ſcitur diuidit inter eos qui prope ripā predia poſſidēt certis re
gionibus.s̄.de ac.re.do.l.inter eos ī prin.⁊ no.e.tit.l.adeo.§.in
ſula ita quicquid natū vel edificatū eſt in flumine publico, eſt eo
rum q prope ripā predia poſſidēt ſm proprietatē certis regio
nibus: vſus aūt eſt cōis vt s̄.de aq.re.do.l.pe.§.fi. Hoc premiſſo
in queſt.preſenti eſt cōſiderandus modꝰ edificādi. Nam ſi opus
prius incepi iuxta ripā predij mei nec vltra medium fluminis
proceſſi certū eſt ꝙ clauſura eſt mea ⁊ eam licite habeo ⁊ ſi poſt
ea paulatim augmentaui ita ꝙ medium fluminis trāſiui iuxta
frontem vicini agri tunc q inſula hoc modo nata ⁊ aucta tota
eſſet mea vt s̄.de acq.rer do.l.inſula.in prin.eadē ratione ⁊ iſtud
edificiū erit meum totū.d.l.pe.§.fi.nec vicinus poterit me impe
dire

dire ratione pꝛopꝛietatis:ſed ſi aliud incommodū ſentiret.poſ-
ſet me impedire,vt j.pꝛox.q.dicam.Si vero iſtud edificium vna
continuatione, ſeu vno contextu factū eſt,tūc in ea parte que eſt
vltra medium fluminis,habita menſura, ſm formam,que eſt in
gl.d.l.adeo.§.inſula.vicinus habet pꝛopꝛietatē:ego autē ſicut
quilibet d populo habeo vſum.d.l.pe.§.fi.Igitur ego,vt vſura
rius non poſſum opus perficere contradicente pꝛopꝛietario,vt
ſ.de vſuf.l.vſufructuarius nouum riuū.ſed ſi vicino ſciēte,⁊ pa
tiente perfeceris,credo te licite habere vt ſ.de aqua plu.arc.l.
Labeo.facit ſ.de dam.inf.l.qui bona.§.ſi quis iuxta.ſꝫ ad vici
num pꝛo ſua regione pertinet pꝛopꝛietas: vſus autē erit publi-
cus.in hoc eſt iſto caſu incōmodum edificantis.qꝛ non poterit
inuito vicino edificiū ampliare, nec aliquid detrahere,quamuis
in melius repoſiturus ſit,vt ſ.de vſuf.l.hactenꝰ.§.fi.⁊ l.ſeq.qđ
intellige in ea parte,in qua pꝛopꝛietas eſt vicini.Aduerte tñ ad
19 vnum,†qꝛ licet lex det vicino pꝛopꝛietatem,non tñ acquirit poſ
ſeſſionem ipſo iure ſine appꝛenſione:arg.ſ.de acq.poſ.l.cū he-
redes.not.gl.in verb.dominium.in fi.ſ.pro ſoc.l.ſi fratres.alias
incip.cum duobꝰ.§.idem reſpondit.ij.C.de ſac.ſan.eccle.l.fi.in
pe.gl.eſt ergo penes edificantē poſſeſſio.Conſulo ergo dño pꝛo-
pꝛietatis,ſi poſſeſſionē vult adipiſci,ꝙ expectet ꝙ locus ille to-
taliter ſit inundatus,tūc enim poſſeſſoꝛ pꝛimus deſinit poſſide
re.l.iij.§.Labeo.⁊ l.Pōponius.in pꝛi.⁊ l.qui vniuerſas.§.itē
qđ a mari.ſ.de acq.poſ.⁊ poſtea cū de pꝛimo aqua receſſit poſ
ſeſſionem tanꝙ vacantem occupet,vt ſ.de vſuca.l.ſequit.§.itē
ſi occupaueris.⁊ de his ſibi pꝛocuret pꝛobationē.eſt enim in his
magnum commodū poſſeſſionis,potiſſime pꝛopter facultatem
deſtructionis:qꝛ poſtea illicite edificabit,vt ſ.dixi in viij.q.Itē
20 not.quod ſ.appellaui clauſarum, pꝛout dꝛ i vulgari,in iure tñ
appellatur ſpecus,ideſt,locus altus ſupꝛa terram edificatus,ex
quo ducitur aqua,vel appellat ſepta,ideſt,que apponit ad ſolā-
dum,ſeu ad formulam:cauſa aque hauriende ex flumine,ſiue li
gnea,ſiue lapidea ſit,vt j.de riuis.l.j.§.ſpecus.⁊ §.ſepta.Iſtud
itaꝗ edificiū diuerſis nominibus appellatū,ſiquidē meum eſt
ratione pꝛopꝛietatis,quod qñ ſit,patet ex pꝛecedētibus,poſſum
in eo facere qđ volo:ꝙ ſi meum non eſt,ſed in eo habeo ius aque
haueriēde ſeu deriuande, tūc ſi ille ad quē ſpectat pꝛopꝛietas,
non permittit me aquā ducere,poſſum contra eū vti interdicto,
de aqua quoti.⁊ eſti.Si vero nō patiatur me talē locū reficere,
habeo interdictū poſitum j.de riuis.pꝛout loquit de ſpecu ⁊ ſe-
pta.habeo etiam confeſſoꝛiam.ſcꝫ mihi ius eſſe tale edificiū ha
bere,⁊ ex eo aquā ducere,⁊ hoc non eñ dubiū.¶Undecimo que
21 ro,an†vicini ſuperioꝛes,vel inferioꝛes,faciētem talem clauſurā,
potuerūt iure aliquo pꝛohibere: Ad qđ dico,ꝙ qñꝗ ex tali ope
re aqua reſtringitur,⁊ innudat plus ſolito ripas fluminis,que
adherent pꝛedijs vicinoꝛum. Quandoꝗ inundat loca,que ri-
pe cedunt:qđ eſt ex quo pꝛimū a plano vergere incipit,pꝛopter
attractionem aque,vſꝗ ad aquā, vt j.l.pꝛox.§.fi.⁊ iſtis duobus
caſibus vicini non poſſūt cōqueri. Nam ripe,⁊ loca,que ripe ce
cedunt,ad hoc ſunt deſtinata,vt aqua ibi cōtineat, vt ſ.eo.l.j.§.
ripa.cum ſit ⁊ ibi not.⁊ j.l.pꝛox.§.fi.Item vſus eoꝛū eſt publicꝰ,
vt dictū eſt, vſurarius autem poteſt vti re ad eū vſum, ad quem
eſt deſtinata,vt habitare in domo,in qua habet vſum.cū ad hoc
ſit deſtinata, vt ſ.de vſu ⁊ habit.l.ij. Simile in naui, in qua hꝫ
vſum qꝛ poteſt cum ea nauigare,qꝛ ad hoc adinuenta eſt,⁊ deſti
nata vt j.de vſufr.l.arboꝛibus.§.nauis.⁊ ſic de ſingulis.Ita in
pꝛopoſito aquam immittere poterit, ⁊ reſtagnare in dictis lo-
cis,cum ad hoc ſit deſtinata.Preterea facienti opus,eſt magna
vtilitas,⁊ vicinis non eſt damnū:ergo ⁊c.Quādoꝗ aqua inun-
dat alia loca,que non ſunt ad vſum publicū deſtinata,⁊ hic cōſi-
deranda eſt facientis vtilitas,⁊ patientis damnū, ⁊ incommo-
ditas,Nam ſi edificantis magna eſt vtilitas, vicini eſt incōmo-
ditas modica,vel nulla:vt ecce qꝛ aliqua particula alicuius ſal-
tus,vel loci ſalicti mundatur,tunc viciniū deificantem non po-
terit impedire,vt j.tit.j.l.j.§,ſunt autē,qui putant.⁊ §.ſep.⁊ ibi
ſentit gl.Aut vicinoꝛum damnū eſt magnum,⁊ tunc edificantem
poterūt impedire,per interdictum poſitum j.titu.j.quecunꝗ
modo damnū ex mutatione curſus aque cōtingat,vt j.tit.j.l.j.
§.quod autem.⁊ j.de aqua quot,eſti.l.hoc iure.§.j.facit ad hoc
ſ.de aqua plu.arcen.l.j.§.de eo.⁊ §.ſeq.ſi temē timetur damnū
debet edificans vicinis cauere in decem annos,vt ſ.de dam.inf.
l.pꝛetoꝛ.§.de eo opere.⁊ j.ripa mu.l.j.Hoc autem intellige de
damno per qđ edificium qđ pꝛius habeat vel ager deſtruitur:
ſed ſi edificium vicini per meū nō imcommodat,dicit autem vi
cinus,per hoc ſe pati damnū, qꝛ minus poꝛtauit pꝛedium ſuū
de frumento ⁊ ſic lucrabitur minus: certe pꝛopter hoc me non
poterit impedire vt j.d iure pat.l.quero.⁊ d obſe.l.fi. Pro hoc
ſ.de ope.lib.l.medicus.ſm vnam lecturam ſed ſm aliam vide
tur obſtare.Sed dic,ꝙ ibi ideo qꝛ libertus obligat ad operas,
22 que ratio ceſſat hic.¶†Duodecimo quero,nūquid formula.i.
ille locus canus,qui fit ad latus fluminis ad aquā ducendā.ſit
publicus,vel pꝛiuatus:⁊ ante oia volo te ſcire, ꝙ ille locus ap-
pellatur in vulgari foꝛma,ſeu foꝛmula,⁊ ita appellat.C.de aque
duc.l.j.lib.xj.Qñꝗ in iure appellatur incile,vt j.de riuis.l.j.§.
incile.Quandoꝗ in vulgari appellatur vallū, nō curo de nomi
ne:ſed videtur ꝙ ſit locus publicus,vt ſ.eo.l.j.§.ſi foſſa.Contra
riū dico,nam cum per talem locū non ſemper currat,vel vadeat
aque,videtur ꝙ eſt locus pꝛiuatus.vt ſ.eo.l.j.§.fluminū.⁊ no.in
d.§.ſi foſſa.Aut ego duco aquā ex flumine publico immediate
p fundū meū,⁊ tunc non eſt dubiū,ꝙ locus eſt meus.Aut duco
per fundum vicini ipſo permittente ⁊ tunc locus eſt eius, cuius
pꝛimo erat:ſꝫ ego habeo ſeruitutē aque ducēde,⁊ ſi ille impedit
me ducere,habeo contra eum interdictū de aqua quoti.⁊ eſti. ſi
me impedit foꝛmulā purgare,⁊ reficere, habeo interdictum de
riuis,pꝛout loquitur de riuo,⁊ incili.Item habeo cōfeſſoꝛiā, vt
g dixi ſupꝛa,circa clauſuram. Itē ex hoc,† ꝙ ille locus eſt pꝛiua
23 tus.apparet ſoluta queſtio,de qua iā vidi dubitari,erit aqua de
molēdino vnius,alius vult aquam capere,⁊ cōducere ad ſuum,
ita ꝙ molēdinū pꝛimi nō impediatur,an poſſit:Et certe ſi aqua
reintrabit ibi alueum publicum,non eſt dubium ꝙ poteſt, alias
ex ipſa foꝛmula cū ſit pꝛiuati,aquam inuito domino ducere non
† poterit,vt ſ.de aqua plu.arcen.l.in cōcedēdo ¶† Decimo ter-
24 tio,quero,nūqd talē foꝛmulā liceat facere per viā publicā: Re-
b ſpon.de iure non,ſine permiſſu Pꝛincipis ſenatus, vel ciuita-
tis,vt ſ.de ſer.l.ſeruitutes.mag.§.pen.⁊ de ope.no.nun.l.nō ſo
lum.in pꝛin.cō ibi no.⁊ hoc dicit gl.In quibuſdā locis cōſuetu
do eſt in contrarium,quod per viam publicam ducat,ſi pontē in
ea faciat de iure tñ non eſt,per pꝛealle.legē,⁊ pꝛobatur.ſ.ne qd
25 in loco pu.l.ij.§.tractatū.¶†Decimo quarto q̄ro, pone,vnus,
i habet molendinū ſupꝛa,alius infra.ille qui habet ſupꝛa in tem-
poꝛe eſtatis,⁊ ſiccitatis facere vult recollectā aque: ille q habet
j.contradicit,eo quod ſuum edificium eget minoꝛi aqua,quid iu
ris:Et videtur quod ſuperioꝛ nō poſſit facere recollecta aque.
nā non licet facere edificium per quod flumen exareſcat, ⁊ deſic
cetur,vt j.ti.j.l.j.§.j.ſed per hoc flumen deſiccatur,ſaltē per tē-
pus,ergo ⁊c.In contrariū videtur,ꝙ poſſit.Nā foꝛmula eſt ſua,
vt ſupꝛa dictum eſt:ſed poſtquam licite aqua intrauit in ſuum,li
cet ei de ea facere quicqd vult,vt j.de aqua quotidiana ⁊ eſtiua.l.
j.§.illud Labeo.ergo,⁊c. Reſpōdeo,aut cum dicta edificia con-
ſtructa fuerūt,de hoc fuit aliqd actū,⁊ illud ſeruatur.Nā valent
talia pacta,ne liceat aquam continere,vt j. de aqua quotidiana
⁊ eſtiua.l.j.§.ſi quis hoc cōceſſerit.Idem ſi de hoc pꝛeceſſerit a
liqua ꝯſuetudo,que vim pacti habet,vt ſ. de aqua pluuia arcē.
l.j.§.fin.Aut non pꝛeceſſit pactum,vel cōſuetudo: puta qꝛ ſunt
nouiter facta,⁊ tunc aut ille,qui infra habuit edificium, habuit
in pꝛimo,⁊ tunc ille,qui vult ſupꝛa aquam continere non poteſt,
ne alteriꝰ edificium incommodetur, vt dictum eſt ſupꝛa in j.q.
Aut ille qui habuit ſupꝛa edificium,habuit in pꝛimo,⁊ tunc aut
vult aquam ob ſuam vtilitatē cōtinere,⁊ pōt:nec ille, qui habet
infra,poteſt cum aliquo modo pꝛohibere eadē ratione, vt dictū
eſt in iij.q.Aut ſolum continet equam,vt ei qui habet infra no-
ceat,⁊ tūc nō pōt:ſed actione de dolo tenetur ,vt de aqua pluuia
arcēda.l.j.§.denique.Aut de pꝛioꝛitate,ſeu de poſterioꝛitate tē
poꝛis nō apparet ⁊ tunc pōt aquā licite cōtinere, ex quo ea licite
in ſuum intrauit.d.l.j.§.illud Labeo.de aqua quotidiana ⁊ eſti
ua.Itē quia cum ſint in pari cauſa potioꝛ eſt conditio poſſiden-
tis conuenti,vt j.de verbo.obli.l.ſi ſeruā.§.ſequitur.⁊ extra de
regulis iuris.c.in pari.li.vj.Quod ſemper intellige,niſi faceret
pꝛincipaliter vt alteri noceret,d.§.deniꝗ.in dic.l.j.de aqua plu
26 uia arcen.¶†Decimo quinto quero quāto tēpoꝛe perdit iſtud
ius pꝛeoccupationis:vt, ecce habui molendinū in flumine pu-
blico,modo impetu aque deſtructum eſt, ego differo reſtaurare,
alius interim occupat aquā,ita ꝙ mea refectio impedit: an hoc
poſſit:Iſtā queſtionem ego vidi de facto ⁊ dicebatur per aduo-
catos,pꝛimū perdidiſſe ius ſuum ſi ſtetit decem annis inter pꝛe
ſentes,⁊ viginti inter abſentes:qꝛ ius aque ducēde ⁊ cetere ſer-
uitutes tāto tēpoꝛe tollūt vt C.de ſerui.l.penultima.Mihi vř,
hoc qui hoc dicunt:male intelligūt.In hac enim queſtione debe
mus conſiderare tria.Pꝛimo ducere aquā de flumine publico.
Secūdo per talem locum ducere.Tertio pꝛeferri alijs vicinis:
vt ipſi edificando me impedire nō poſſint.Pꝛimū,ſcilicet aquā
de flumine publico ducere poteſt nobis competere per modum
iuris debiti vt ſi imperatoꝛ: vel Senatus,vel lex municipalis:
vel aliqua conſuetudo antiqua cuius non extat memoꝛia, conce
dat nobis ducere aquā de flumine nauigabili quod alias de iu-
re non liceret vt dixi ſupꝛa in ij.q. ⁊ tunc iſtud ius ducēdi trāſit
in pꝛopꝛium vt j.de iniurijs.l.ſane ſi maris.⁊ ideo nō vtēdo de-
cē vel xx.annis:perdit iſtud ius.vt d.l.pē.C.de ſerui.⁊ infra.de
nund.l.j.⁊ qđ no.C.de diue.reſcrip.leg.falſo.quicquid ibi dicat
27 ly.⁊ qđ no.extra de conſti.c.cum acceſſiſſent.Quādoꝗ iſtud,

ducere aquam, non cõpetit per modum iuris debiti, ſed per modum cuiuſdam facultatis, vt ducere aquã de flumine non nauigabili, vt hac lege, ⁊ tunc ſi per mille annos non duco, tñ ſemper illam facultatem retineo, vt ſ. de via pub. l. ij. nam ius eũdi per viam publica non competit nobis per modum iuris debiti, ſed per modum facultatis, vt ſ. ne quid in loco publ. in l. ij. §. viam publicã. ⁊ hoc tenet Cy. in ſimili in l. cũ notiſſimi. §. ſed cũ illud. C. de preſcrip. xxx. ann. in illa queſt. an preſcribatur iuri offerē
28 di. Secundo, † ſcilicet per talem locum aquam ducere, tunc aut habeo ius ducendi eã per fundum tuum, ⁊ tunc eſt ius cõſtitutum, ſcilicet ſeruitus aque ducẽde, ⁊ perditur dicto tempore aut eam duco per fundum meum, ⁊ tunc non amitto, niſi fundo amiſſo: ſed illud perdo, quando dominiũ fundi mei perdo, ⁊ hoc eſt clarum. Per locum autem publicum, conſtat ꝙ non poſſum
29 aquam ducere, vt dictum eſt ſ. in xiij. q. † Tertium eſt. preferri alijs vicinis, vt ipſi edificando non poſſint me impedire, ⁊ iſtud dicebant aduocati predicti, ſcilicet, ꝙ perdatur dicto tempore ſcilicet annis x. vel xx. Sed iſtud eſt falſum. Nam ad flumẽ, ⁊ cetera publica: vel communia de iure gentium, non pertinent iſte preſcriptiones, vt ſ. de vſucap. l. fi. in prin. Qualiter ergo ꝑdatur: Adde euidentiam premitto ſic, ꝙ ea que de iure gentiũ efficiuntur noſtra per occupationem: ſi quidem ſunt animalia, perduntur, cum ita effugerint conſpectum noſtrum, ꝙ difficilis ſit eorum perſecutio, vt ſ. de acq. rer. dom. l. iij. in fin. ⁊ l. naturalez in prin. ⁊ §. examen. Si vero ſint inanimata, vt litus maris, ⁊ publica flumina, ſi quis in litore edificauit, ſuum eſt per occupationem: ⁊ ad perdendum iſtud videtur lex duo requirere. Primo, ꝙ locus recuperet primam litoris ſpeciem, vt ſ. de rer. diuiſ. l. in tantũ in prin. ſ. de acq. rer. do. l. quod in litore. Secũdo. ꝙ illam poſſeſſionem, quam habebat, derelinquat, vt l. fin. in prin. ſ. de vſucap. ⁊ hoc ſentit ibi gl. dũ exponit, aut pro ⁊. Nũc ad q. propoſitam reſpon. ꝙ ad perdendum iſtud ius preocupationis aque, ⁊ ius preferendi alteri, requiritur primo, ꝙ edificium in aqua factum, ſit ita dirutum, ꝙ aqua recipiat primũ ſuum curſum. ſi enim dirutum eſſet modicum, ita ꝙ non deperditur remanet quis in iure non enim eius aque eſt difficilis perſecutio, ſed facilis: arg. d. l. naturalem. cum ſi. Item, ſecundũ requiritur, ꝙ tanto tempore differat quis reficere edificium, ꝙ illã quaſi poſſeſſionem ducendi aquã videatur dereliquiſſe. d. l. fi. ſ. de vſuc. hoc autem credo quod accidit, ſi quis aquã in ſuo naturali curſu labi permittat per annum, vel per tantum tempus, ꝙ trãſierit prior eſtas. quod patet, qꝛ pretor non tuetur aliquẽ in quaſi poſſeſſione ducendi aquam. niſi eum, qui eam duxit eo anno, vel priore eſtate, vt j. de aqua quot. ⁊ eſti. l. j. in princ. ⁊ §. ait eñ pretor. ⁊ l. j. j. de font. ⁊ facit j. ti. j. l. j. in prin. Patet ergo ex predictis ꝙ nõ requirit̃ ꝑſcriptio, ſed ſtatim ꝙ aqua recuperet curſum ſuũ naturalem, ⁊ ꝙ deſinit eſſe in quaſi poſſeſſiõe ducẽdi ꝑdit ius alteri preferendi, ⁊ iterũ occupanti conceditur. ⁊ hoc verum eſſe probatur expreſſe ex ſolutione contrarij duarũ legum que videntur ſibi inuicẽ cõtrariari, vt ſ. de vſuc. l. fi. ij. reſpõſo. ⁊ j. de diuer. ⁊ tem. preſc. l. ſi quiſquam. que ſic ſoluunt̃ ſm opi. Jo. quam credo veram, quam ſequitur Pet. ⁊ Ray. ſcꝫ, aut qs
30 eſt † in quaſi poſſeſſione piſcãdi ſolus in flumine publico, ⁊ tuc iure preocupationis poteſt alium prohibere, ⁊ ita loquitur d. l. quiſquam. Aut non eſt in dicta quaſi poſſeſſione, ⁊ tunc non poteſt aliũ occupãtem prohibere, vt d. l. fi. ſ. de vſuc. Patet ergo,
31 ꝙ x. vel xx. annorum preſcriptio non requiritur. Credo † tamẽ ꝙ ſi quis iuſtam cauſam alleget, quare eo anno edificium nõ reparauit, ⁊ ſic aqua vſus non ſit, ꝙ ſubuenietur ei per reſtitutio-
32 nem, vt j. de itin. actuqꝫ pri. l. j. §. ſi quis propter. ❡ † Decimoſexto quero, quid ſi flumen mutat alueum ſuum, vtrũ quis ꝑdat ius ſuum: Iſta queſtio poteſt multis modis intelligi. Primo, ſi princeps, vel alius habens poteſtatẽ, cõceſſit mihi ius aque ducende de flumine publico an aluei mutatione perdetur: Et tũc eſt dicendũ: Aut mutauit alueũ vno impetu, ⁊ perditur ius, quia videtur aliud flumen. Aut mutauit paulatim, ⁊ tunc detinetur illud ius, vt j. de aqua quot. ⁊ eſti. l. hoc iure. §. ſi aquam. ſm vnã lec. ibi poſitam. Item poteſt intelligi queſtio iſta, vtrum perdatur ius preocupationis, ⁊ preferendi vicinis, ⁊ eodem modo dicendum eſt, eadem ratione. Aut ſubito mutauit alueũ vel receditaqua, ⁊ perditur ius, ⁊ noua occupatione opus eſt. Aut paulatim quo caſu, vt dictum eſt, retinet̃, niſi per annum quis pateretur aquam ire in ſua libertate, vt ſ. dictũ eſt. Item poteſt dicta queſtio intelligi, ſi ducebam aquam per fundũ vicini, cui impoſita erat ſeruitus, ⁊ flumen mutat alueũ: ⁊ antiquum alueum inter fundum ſeruientẽ, ⁊ nouum alueum per quem aqua currit, dimiſit an ſit ſeruitus extincta. Et dic, aut ſubito receſſit, ⁊ tũc extincta eſt ſeruitus: qꝛ medius locus qui nõ ſeruit, impedit ſeruitutem. Aut paulatim, ⁊ tunc durat ſeruitus, qꝛ eadeꝫ ratione medius locus ſeruit. Hoc probatur in d. l. hoc iure. §. ſi aquaꝫ. de aqua quot. ⁊ eſti. ſm. ſecundam lec. ⁊ ſ. de vſufr. l. item. § huic vicinus. ⁊ de pig. act. l. ſi conuenerit. ij. §. j. ⁊ de pig. l. ſi fundus. i
33 prin. ⁊ quod ibi not. ❡ † Decimoſeptimo quero, quid ſi ad plures pertinet molendinũ, vel aliud edificium, quod impetu aque eſt deſtructum, vnus vult reparare, alter differt, qualiter conſulitur edificanti, vel edificare volenti: Credo, ꝙ ſi ſint ſocij, habẽt locum tria remedia, ſi nõ ſunt ſocij, duo, vt ſ. pro ſoc. l. ſi frates. alias l. cum duobus. §. idem reſpondit. ⁊ ibi not. ibi enim loquitur in inſula, quod eſt nomen generale ad omnẽ domũ, vel edificium etiam in aqua poſitũ, vt Inſtit. de re. diui. §. inſula. Item l. ſi vt proponis. C. de edif. pri. ꝙ idẽ dicit, loquitur generaliter in omni edificio: ſed nomen edificij, omnia comprehẽdit, vt j. de
34 cloac. l. j. §. deĩde. ⁊c. ❡ † Decimooctauo, ⁊ vltimo poſſet queri, quid de molendinis, que fiunt in nauiculis, ita ꝙ in alueo fluminis nõ ſunt infixa, vt fit per Padum, cuius erit proprietas: Et videtur ꝙ ſint publica, ſicut inſula, que ſolo non inheret, vt ſ. de acq. rer. do. l. pe. §. ſi qua inſula. in fi. Contrariũ dico. licet enim in his que ſolo coherent, non ſit differẽtia inter natum ⁊ edificatum. d. l. pe. §. fi. ſ. de acq. re. dom. nam ratione ſoli ſunt eorũ, qui prope ripam predia poſſident. tamen in his que ſolo nõ co-
l perent. puto eſſe differentiam[l]. Nam id quod ibi naſcitur, ſi ſolo non coheret eſt publicum. d. §. ſi qua inſula. ſed illud. quod edificatur, eſt edificantis ſicut nauis. l. ſed ſi ex meis. in pri. ſ. de acq. re. do. vnde dominium edificij eſt edificantis. Hoc tamen ſi quidem licet facere, ⁊ habere ⁊ ſi per hoc iter, ⁊ ſtatio nauigij non fit deterior. Item ſine vicinorũ incomodo, vt ſ. dixi. Hec que dicta ſunt, ſi vera ſunt, placent. Si quid autem minus bene dictũ eſt, rogo te lector, ſecure redarguas. Mihi enim ſatis eſt, ſi preſens ſcriptura animũ legentis incitat ad veritatis indaginem.

ADDITIONES.

a Alex. ❡ Secundo oppo. Qualiter autem intelligitur, quod ad omnia flumina nauigabilia petinet, ⁊ quid de litoribus maris, vide. Bal. in l. penul. C. de cond. inſer.

b And. Barb. ❡ Tertio opp. Et vide Bar. in conſi. xxxiij. incip. viſo proceſſu. ibi conſuluit in primo dubio ꝙ non valet libelus in quo quis aſſerit flumen ſpectare ad de ſi flumen mutauit alueum, ⁊ eſt effectum publicum, vide ibi omnino, ❡ Jo. Fr. Ru. Adde. Curt. conſil. xxxiij. incip. potens nobilis. quod refert ⁊ ſequitur Bar. hic, ⁊ dicit, ꝙ cum eo omnes tranſeunt.

c Alex. ❡ Primo quero. Huic applicatur queſtio, pone ꝙ quis habeat territorium, cuius caput eſt molendinum, quod cõcedit mihi in feudum: iſte dominus etiam in inferiori parte vult facere aliud molendinum me inuito, queritur an poſſit: de hoc dic, vt per Bal. in c. j. §. ſi de manſo. de controuer. inueſt. Vide aliã queſtionem de molendino, per Bar. in l. per agrum. de ſeru. Et iſtis adde Bal. in rub. de rer. di. ⁊ in l. item lapilli eo. tit. Et qd ſi duobus molendinis ius aque cõceſſum eſt, ⁊ aqua non ſufficit pro ambobus, quis preferat vide Bal. in l. ſi plures. C. de cõd. infer. ⁊ vide Bal. poſt Cy. in l. ſi manifeſte. C. de ſer. ⁊ de hac queſtione Vide Bal. in l. j. in viij. ⁊ xiij. opp. C. de ſen. que pro eo ꝙ inter. profe. quod tamẽ intellige vt j. in v. q. ⁊ vide Pau. de Ca in l. quod autem. ff. de ſer. vrb. pred. Adde pulchram que. Bal. conſi. lxxvj. j. lib. ⁊ ibi quomodo flumen cognoſcatur publicum. ❡ Claud. de Seiſſell. Adde aliam queſtionem molendinorum per Paul. de Caſt. in l. fi. circa princip. ff. de vſucap.

d Jo. Fr. Rue. ❡ Secundo quero. Adde Alex. conſi. cxiij. conſideratis verbis inſtrumenti. vbi refert ⁊ ſequitur Bar. in hac ij. queſt. ⁊ vide Iaſ. hic.

e Poma. ❡ Non patitur iniuriam. Vide in ſimili Alex. conſilio cxij. volu. iij. vbi dicit inter cetera, quod qui aliquid facit principaliter, vt ſibi proſit, non autem vi alteri noceat, non videtur iniuriam facere.

† ❡ Et videtur quod ſic. Adde. Bar. in l. fluminum. in prin. ſ. de dam. infec. ⁊ vide Bal. in l. ſi manifeſte. ad fi. C. de ſeruit.

f P. Pau. P. ❡ Contrarium dico. Idem tenet Alexand. conſi. cviij. volum. ij.

g Poma. ❡ Item ex hoc. Not. iſtam queſtionẽ Bar. quia eſt pulchra, ⁊ eam ſequitur Alex. conſi. ſuo cvtij. v. volum. ⁊ pro ea bene facit quod vlt Bald. in l. iiij. C. de ſeruit. ⁊ aqua. vbi dicit, quod ſi duco aquam de predio meo ad meum molendinum, quod poſſum poſtea quo voluero, illam aquam ducere: nec teneor poſtea de illam gratiam facere vicino, ⁊c. Facit, quia poſtquã eſt i meo agro, ſum dominus illius, ⁊ ideo poſſum facere de illa quicquid mihi placuerit. l. Lucio. j. de aqua quoti. ⁊ eſti. ⁊ quia cuius aluens eſt priuatus, eius quoqꝫ aqua priuata eſt. ita dicit Bar. in c. cum omnes. verſi. pone ex publico. extra de conſtitu. Item bene facit doctrina Bart. in l. ij. verſi. ſecundo caſu dum querit an quis cogatur concedere alteri quod ſibi non nocet. ⁊ illi prode. ſ. ſoluto matri. Aduerte tamen, quod Bal. in l. item lapilli. ſ. de rerum diuiſ. tenet contrarium: ſed certe loquitur ſemel. ⁊ contra-

contra eum, eſt textus in l. j. §. illud Labeo. j. de aqua quo. ⁊ eſti. Item conſidera, ꝙ tex. in l. in concedendo. alleg. hic per Bart. videtur facere contra eum in ratione ſui dicti ibi merito, ⁊c. Sȝ Bart. hic loquitur, quando ducendo aquam, nullum damnum fit molendino. igitur, ⁊c. Sed dicas quod ius domini aque, ſaltē diceretur in hoc minui: ⁊ ſic ſentiret damnum, quia poſſet reducere per alia ſua predia.

† Claud. de Seyſſell. ¶ Ducere non poterit. Sequitur Alexan. conſi. cviij. in prin. vol. ij.

b Roma. ¶ Decimotertio. In iſta xiij. q. inquantum Bar. alleg. tex. in l. ſeruitutes. §. pe. vide ad iſtum tex. Are. conſi. ſuo. xxx. incip. viſo themate. in iij. dubio, in ver. ex his patet. Et inquātum alleg. tex. in l. iij. §. tractatū. Adde Spe. in ti. de cauſa poſ. ⁊ proprie. §. nunc dicendum. verſi. queritur. ⁊ Bal. in rub. ⁊ in l. item lapilli. ſ. de rerum di. Ang. in l. ij. ſ. de ſerui. Gemi. in c. j. extra de exceſ. prela. in vj. ⁊ vide text. in l. fi. j. eod. Limita tamē iſtam deciſionem, vt per tex. in l. iij. §. fi. de itine. actuque priuato.

i ¶ Decimoquarto. In iſta xiiij. q. vide eūdem Bar. in l. j. §. ſicut autem opus. ſ. de aqua plu. arc. Bal. in cōſil. cix. inci. ⁊ videtur in j. vol. ⁊ in l. iiij. C. de ſer. ⁊ aqua. vbi dicit, ꝙ ſi aqua non oritur in meo, tamen poſtquam ingreſſa eſt in meū, poſſum facere quicquid voluero. Vide etiam eundem Bal. in c. cū omnes. ver. pone. ex publico, de conſt. Inquantū Bar. cōcludit valere pactum ⁊c. adde quod no. Bal. in l. pe. per gl. ibi. ſ. de pac. ⁊ vȝ pactum ne liceat ſuperiori in ſuo molendino edificare. Secundo no. diligenter illud, qđ dicit Bar. ſi preceſſerit cōſuetudo, ⁊c. qr addō ꝙ imo ius qđ competit ex antiqua conſuetudine eſt fortius, quam illud qđ cōpetit ex pacto priuatorū: ita Bal. in ti. de ſer. ⁊ aqua. Et ex his verbis Bar. hic decidit queſtionem, quam alibi indeterminatam relinquit Bal. in c. cum eccleſia Vulterana. de ele. an aquam de publico per agrum meum deſcendentem, poſſim contra veterem conſuetudinem diuertere, ad irrogationē hortorum meorū, quos de nouo habeo. Nā lȝ ipſe poſt multa nō determinet: tñ inſpectis verbis Bart. hoc nō poterit. Et hoc quidem confirmat: qr regula eſt, qđ aliqua aqua in qua priuat9 ius hȝ, a ſolito curſu diuerti nō pōt, tex. in l. ij. ad fi. ⁊ ibi Bal. ⁊ Sal. C. ad legē Aquil. ⁊ facit tex. in l. poſſeſſio. ⁊ in l. ſi manifeſte. C. de ſerui. ⁊ aqua. Intellige tñ concluſionem Bar, ⁊ predicta, qñ eſſet conſuetudo preſcripta: puta: qr aliquando ſuperiores voluiſſet retiuere aquam ſuperius, ⁊ prohibere, tunc enim procedunt ſuperiora: alias enim, ex ſimplici permiſſione non acquiritur tale ius, per tex. in l. j. C. de ſerui. ⁊ aqua. Item intellige, qñ eſſet conſuetudo tanti tēporis, cuius initij memoria non extaret in contrarium, cum illa haberet vim pacti, ⁊ priuilegij, ⁊ conſtitutionis. l. hoc iure. §. ductus aque. j. de aqua quoti. ⁊ eſti. ⁊ cap. ſup quibuſdā. §. preterea. de verb. ſig. Nā conſuetudo tanti tpis, habetur p ſeruitute iuris ad hoc cōſtituti. tex. no. in l. ij. §. idē Labeo ait, ſi in agro, ſ. de aqua plu. arc. ⁊ ſer. cōſtit. res eſt ſine du. ⁊c. Alex.

k ¶ Decimoquinto. Adde Bal. in l. iiij. C. de ſerui. Addō quod Bal. conſuluit ſm hanc criiij. q. ⁊ illam refert de verbo ad verbum, conſi. cviij. j. lib. ⁊ ibi ponit quid ſi ſecundum inferius ſtetit deſtructum, an poſſit reparari. Et de materia huius l. viđ plene, in repet. Chriſtophori Alberici Patauini.

l ¶ Eſſe differentiam. Sed quid ſi Imperator conceſſit mihi caſtrum cum ſuis pertinentijs, an videatur mihi cōceſſiſſe molendina caſtri. Rñ. aut conceſſit ſolam iuriſdictionē, ⁊ nō veniunt. Licet enim caſtrum ſit ſub Imperatore, tñ non molendina. l. ſed Celſus. ſ. de contrah. emp. cum gl. in l. inter: ff. de verbo. ſignifi. Aut conceſſit caſtrum cum pertinentijs, ⁊ iuribus ad ipſum caſtrum pertinentibus, ⁊ veniunt molendina acceſſorie, niſi eſſent molendina priuatorum, arg. l. deprecatio. ſ. ad le. Rho. đ iac. ⁊ facit ad predicta qđ habetur in l. Publius. §. j. ſ. de cond. ⁊ demonſt. Hoc eſt, ꝙ voluit no. Bal. maxime per gl. valde no. in c. j. in prin. de ca. qui cur. ven. ⁊ ibi ſubdit Iac. But. diſputaſſe queſtionem aliam. Pone, commune Rhegij conceſſit, ⁊ tranſtulit per ſyndicum cuidam Marchioni ciuitatē Rhegij, an per hoc tranſeunt molendina ciuitatis prefate in dominum Marchionem: ⁊ non reuocando in dubium poteſtatem dicte ciuitatis, dicit ꝙ tranſlata iuriſdictione dicte ciuitatis, in dominum Marchionē, dicta molēdina, que ſunt peculiū ciuitatis, apud ipſam ciuitatem remanent, ⁊ nō videntur tranſlata: ſed iuriſdictiones que pertinent ad concedentē videntur tranſlate. Sed Bald. dicit, quod idē eſt in molēdinis, ſicut in iuriſdictione, ſi erāt molēdina in dominio concedētis, ſicut ipſa ciuitas: ſecus ſi ad ipſam ciuitatem pertinebant iure priuato: ſi verba hoc patiuntur. Namſi de ciuitate ſola facta eſſet mentio, molendina que eſſent extra ciuitatē nō venirent in cōceſſionem. l. nam qđ liquide. §. ſi cui. de pen. leg. ⁊ in c. ſi ciuitas. de ſent. excom. in vi. ⁊ vide etiā ibi per Bal. maxime per illum tex. vtrum vendita curia, veniant feuda que per curiam alijs erant conceſſa, ⁊ ipſum ius vaſſallorum.

Ne quid in flumine publico. Tit. xii.

¶ Glo. querit, in quo differt iſte titulus a precedenti: ⁊ dic vt in ea habes.

LEX I.

a **Ait pretor. §. Quod autem ait.** Nota. † de ſignificatione iſtius dictionis, aliter, que eſt ſignificatiua qualitatis, non quantitatis, Item not. [a] in §. ait pretor. ꝙ quando a lege profertur aliquid cū aliqua qualitate, debet vtrunqȝ probari, ſcilicet illud, ⁊ qualitas eius. Facit l. pretor. §. docere. j. vi. bo. rap.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Item no. Vide Ale. conſi. vlt. col. j. vol. ij. conſi. clxxij. eo. vol. ⁊ conſi. xlj. vol. iiij. ⁊ conſi. lxxxij. vol. j. Are. conſi. lxxxiij. ver. vltimo videndum. Felyn. in c. cum Ioannes. de fide inſtru. ⁊ in c. ij. verſi. fallit tertio extra de reſcriptis.

§. **Sunt autem qui.** Iſte eſt not. §. de ipſo facio vnam q. in l. quo min9. ſ. ti. j. vbi hunc. §. bene declaraui,

1 §. **Is autem.** Nota, debere inſpici id temp9, quo certius poteſt eſſe de natura † rei, de qua a-
a gitur. Et ideo [a] ſi dubitaretur an membrum aliquod eſſet debilitatum, deberet inſpici an vſus rei eſſet deterioratus, habito reſpectu ad id tempus, quo illud membrum habet magis clare ſuum exercitium.

ADDITIO.

a And. Barb. ¶ Et ideo. Unde ſequitur ꝙ ſi ſtatutum loquitur de membro debilitato, ⁊ ſic vulnerato, ⁊ ſua opera non ſint deteriorata ꝙ tunc non habet locum pena ſtatuti. Vide in text. l. nō ſolum in ver. debilitatum, aut vulneratum. ſ. de rei vendi. ⁊ ibi Ange. quod eſt not. dignum.

§. Eſtas. No. gl. in verb. refertur. que incipit, vt ſcilicet tunc finiatur. Not. iſtam gl. † ꝙ eſtas largo modo ſumendo comprehendit ſex menſes ſed ſtricto modo comprehendit tres tantum. quod facit ad multa, que videbitis in l. j. §. eſtatem. j. de aqua quotidiana, ⁊ eſtiua.

Vt in flumine publico nauigare liceat. Tit. xiii.

¶ Intelligo iſtud interdictum, ꝙ quis non poteſt prohiberi a priuato nauigare: ſed ab eo, qui habet iura regalia in illo territorio. Unde vere ciuitas iſta poteſt facere ſtatutum, ꝙ aliquibus licet nauigare per lacum. Peruſinum, ⁊ aliquibus non. Ratio, quia iſta talia, ſcilicet, curſus aquarum, ⁊ flumina, ⁊ lacus pertinent ad eum, ad quē pertinet regalia, vt in feud. que ſint. rega. ca. j. facit qđ no. in l. fi. in prin. ſ. ne quid in loco publico. in gl. in verb. l. que incipit, l. ſcilicet municipali.

¶ De vi ⁊ vi armata. Tit. xv.

LEX I.

1 **Pretor ait.** Nota ex iſto principio, ꝙ iſtud † aduerbium, vnde, ſignificat locum † coheredem ſolo ⁊ etiam immobilem. Item requirit rem eſſe poſſeſſam. Querit
a gloſſa [a] hic vnam queſtionem, quid ſi aliquis, deijcitur de arbore, an habet locum interdictum iſtud: Gloſſ. in verb. coheret, non reſpondet Tu dic. Aut arbor non coheret ſolo, ⁊ non hȝ locum iſtud interdictum. Aut coheret ſolo. ⁊ habet locum iſtud interdictū, vt d. l. Titius, allegat. in glo. ⁊ in l. ſi alius. §. notauimus. infra, qđ vi, aut clam.

ADDITIO.

† Claud. de Seyſſel. ¶ Significat locū Aliquando tamen querit, de tempore. l. ſi conſtante. ſ. ſol. matri.

a Alex. ¶ Querit glo. vide Bal. in l. j. C. ꝙ met. cau. ⁊ no. Barto. in l. ſi ita ſtipulatus. in v. oppo. j. partis. j. de verborum obligat.

1 ☞ Poſſeſſio ꝙ ſit duplex, ſcilicet ciuilis ⁊ naturalis.
2 Colonus poſſidet, quando internertit poſſeſſionem domino.
3 Locatori quando competat hoc interdictum.

a
1 **§. Deijcitur.** Hic tex. alleg. † ꝙ eſt duplex poſſeſſio ciuilis, ⁊ naturalis, vt not. in l. j. in prin. ſ. de acquirē. poſ. Alij qui tenent contrarium aliter exponunt hunc tex. ſed precedens opi. eſt verior. Dicitur hic, non tamen ſi colonus. oppo. ꝙ etiam colonus poſſideat vt j, eo. l. colo
2 nus. ⁊ in l. cum fundum. Reſpon. illud † verum quando colonus, interuertit poſſeſſionem domini: ſe9 ſi non interuertiſſet, vt hic
3 † Querit gl. an locatori competat hoc interdictum qui tantum,